

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЛІСОВОГО І САДОВО-ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА
КАФЕДРА САДОВО-ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА**

**«САДОВО-ПАРКОВЕ ГОСПОДАРСТВО: ІСТОРІЯ,
СУЧАСНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»**

**Тези доповідей учасників
науково-практичної Інтернет конференції
12 червня 2025 року**

Умань – 2025

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЛІСОВОГО І САДОВО-ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА
КАФЕДРА САДОВО-ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА**

**«САДОВО-ПАРКОВЕ ГОСПОДАРСТВО: ІСТОРІЯ,
СУЧАСНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»**

**Тези доповідей учасників
науково-практичної Інтернет конференції**

12 червня 2025 року

Умань – 2025

УДК 635.9

ББК 42.37

Рекомендовано до друку методичною комісією факультету лісового і садово-паркового господарства УНУ
протокол № 7 від 10 червня 2025 року

Редакційна колегія:

Поліщук В.В., декан факультету лісового і садово-паркового господарства, д. с.-г. н., професор;

Величко Ю.А., к. с.-г. н., доцент, завідувач кафедри садово-паркового господарства;

Балабак А.Ф., д. с.-г. н., професор;

Заморський О.О., к. с.-г. н., доцент;

Пушка І.М., к. с.-г. н., доцент;

Осіпов М.Ю., к. с.-г. н., доцент;

Бровді А.А., д.ф.н., викладач;

Кунпан Л.В., д.ф.н., викладач-стажист.

Відповідальний секретар:

Осіпов М.Ю., к. с.-г. н., доцент кафедри садово-паркового господарства

Садово-паркове господарство: історія, сучасність та перспективи розвитку: матер.
Науково-практичної Інтернет конференції (12 червня 2025 року), Умань : УНУ, 2025. 40 с.

У збірнику матеріалів науково-практичної Інтернет конференції висвітлено результати наукових досліджень викладачів і студентів факультету лісового і садово-паркового господарства Уманського національного університету та інших наукових установ України.

ЗМІСТ

БОНДАРЕНКО В.О.,	ОЗЕЛЕНЕННЯ І БЛАГОУСТРІЙ ПРИСАДИБНОЇ ДІЛЯНКИ В	5
КУНПАН Л.В.	С. ОСІТНА ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ	
БОРОВИК П.М.,	ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ ЛАНДШАФТНИХ	7
РУДИЙ Р.М.,	ПАРКІВ	
ІВАНЧУК О.М.		
БУРКАЦЬКА М. В.,	ОСОБЛИВОСТІ ВЕГЕТАТИВНОГО РОЗМНОЖЕННЯ ЯЛИЦІ	9
БРОВДІ А. А.	СИБІРСЬКОЇ (<i>ABIES SIBIRICA</i>)	
ДРОЗД В.О.	ІНСТИТУЦІЙНІ АСПЕКТИ ПІДТРИМКИ ОЗЕЛЕНЕННЯ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ: СТРАХУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТІЙКОСТІ	12
КИРИЛЮК В. П.,	ПРОЄКТУВАННЯ САДОВИХ ВОДОЙМ	17
БОРОВИК П. М.		
ПЛАХОТНЮК Р. В.,	ПЛАНУВАННЯ ТА РЕКОНСТРУКЦІЯ ОЗЕЛЕНЕННЯ	19
КУНПАН Л. В.	ТЕРИТОРІЇ ВІЛЬШАНСЬКОГО ЛІЦЕЮ	
ВАЩУК Ю. В.,	ОСОБЛИВОСТІ ПІДБОРУ БАГАТОРІЧНИХ КВІТКОВИХ	22
РОГОВСЬКИЙ С. В.	РОСЛИН ДЛЯ ВЛАШТУВАННЯ ЯПОНСЬКОГО САДУ	
РОХТА Ю. Л.,	БІОЛОГО-ЕКОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОСТУ ТА	24
БРОВДІ А. А.	РОЗВИТКУ ПРЕДСТАВНИКІВ РОДУ <i>CORNUS L.</i> ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В ОЗЕЛЕНЕННІ	
СИДОРЕНКО О.С.	ЗЕЛЕНІ ЗОНИ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНИХ ГРОМАД	27
ОСПОВ М. Ю.	СЕЗОННИЙ ДОГЛЯД ЗА ГОРТЕНЗІЄЮ ДЕРЕВОВИДНОЮ (<i>HYDRANGEA ARBORESCENS L.</i>)	30
СОВГИРЯ А. В.,	ПРОЄКТНІ ПРОПОЗИЦІЇ ОЗЕЛЕНЕННЯ ТА	32
БРОВДІ А.А.	БЛАГОУСТРОЮ ПРИСАДИБНОЇ ДІЛЯНКИ В М. БОГАЧЕВЕ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ	
ЧЕРКЕВИЧ Н.О.,	ПРОЄКТНІ ПРОПОЗИЦІЇ З ОЗЕЛЕНЕННЯ ТА	35
КУНПАН Л.В.	БЛАГОУСТРОЮ ПРИСАДИБНОЇ ДІЛЯНКИ В С. МАР'ЯНІВКА	

ОЗЕЛЕНЕННЯ І БЛАГОУСТРІЙ ПРИСАДИБНОЇ ДІЛЯНКИ В С. ОСІТНА ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

БОНДАРЕНКО В.О., студент 31к-сп групи

КУНПАН Л.В., доктор філософії

Уманський національний університет

У містобудуванні озеленення є складовою частиною загального комплексу заходів щодо планування, забудови і впорядкування населених місць. Озеленення має позитивний вплив на навколишнє середовище та життя населення загалом. Зелені насадження є основними елементами художнього оздоблення населених пунктів, естетичне та емоційне значення яких зумовлене можливістю з їхньою допомогою чергувати враження від навколишнього простору, вводити в урбанізоване середовище природні елементи [1, 2].

Важливим компонентом системи озеленення є насадження на житлових територіях, що створюють сприятливі умови для праці та відпочинку. Велике значення має принцип раціональності у розміщенні на ділянці дерев, кущів, квітників, правильний їх вибір відповідно до природних умов, а також догляд за садом та іншими зеленими насадженнями [3]. За вдалого розташування та якісного догляду, у поєднанні з ефективною ландшафтною організацією території, зелені насадження зумовлюють екологічне становище населених місць, оскільки переважно від них залежить мікроклімат і природне очищення повітря, води і ґрунту [2].

Об'єкт озеленення знаходиться в с. Осітна Уманського району Черкаської області. Баланс території складається з будинку – 216 м² та господарського приміщення – 16,5 м². Площа зелених насаджень становить 736,5 м². Територія об'єкта проектування знаходиться в доволі занедбаному стані. На ділянці переважає ґрунт – чорнозем та присутні залишки будівельного сміття. На більшій частині території знаходиться рудеральна рослинність, існуючі аборигенні рослини мають незадовільний стан.

Територію присадибної ділянки пропонується поділити на п'ять функціональних зон: вхідна, господарська, відпочинку, мангальна, садово-городня.

Після вивчення природньо-кліматичних особливостей умов регіону, де знаходиться об'єкт озеленення, нами було підібрано асортимент рослин. Особливу увагу було приділено саме зимостійким і посухостійким рослинам, переважно аборигенної флори, що стійкі до хвороб і шкідників та не

потребують надмірного догляду. Крім цього, були враховані декоративні особливості (листя, форма крони, кора, плоди) та їх сумісність у ландшафтних композиціях

У вхідній зоні, вздовж доріжки з обох боків, пропонується висадити центральну лінійно-групову композицію з використанням ялівцю козацького (*Juniperus sabina* L.) та ялівцю скельного (*Juniperus scopulorum*), сосни гірської (*Pinus mugo* 'Mops'), сосни звичайної 'Watereri' (*Pinus sylvestris* 'Watereri'), а також лілійника (*Heimerocallis*), лаванди (*Lavandula*), флокса шиловидного (*Phlox subulata*), чебрецю повзучого (*Thymus serpyllum* L.).

Крім цього, для підтримання єдиної концепції, у парадній зоні біля входу в будинок з обох боків рекомендуємо висадити півонію (*Paeonia*), іргу Ламарка (*Amelanchier lamarckii*) та сосну гірську 'Mops' (*Pinus mugo* 'Mops').

У напрямку паркувальної зони автомобіля доречно висадити гортензію волотисту 'Vanille Fraise' (*Hydrangea paniculata* 'Vanille Fraise') та дельфініум (*Delphinium*). А вздовж паркану всієї території присадибної ділянки варто розмістити насадження клена гостролистого (*Acer platanoides*), грабу звичайного (*Carpinus betulus* L.) та плодових дерев, а саме: вишні (*Prunus* subg. *Cérusus*), персика (*Prunus persica*), сливи (*Prunus*), черешні (*Prunus avium*).

Садово-городня зона представлена декоративним городом. Щоб відокремити цю частину території від господарського будинку, пропонуємо тут висадити насадження з агрусу (*Ribes uva-crispa*), лохини (*Vaccinium corymbosum* L.), малини (*Rubus idaeus*) та смородини (*Ribes nigrum* L.). Від зони відпочинку цю територію розділяє ландшафтна композиція з клена гостролистого (*Acer platanoides*), гортензії 'Ayesha' (*Hydrangea macrophylla* 'Ayesha'), гортензії волотистої 'Vanille Fraise' (*Hydrangea paniculata* 'Vanille Fraise'), дельфініума (*Delphinium*).

Зона відпочинку буде складатися з листяних та багаторічних рослин. Згідно з проектними пропозиціями тут планується будівництво басейну та альтанки з накриттям (в разі негоди) та площадки для кострища. Біля басейну буде розміщений батут та невелике футбольне поле для дітей. Саме тому, вздовж цієї стіни для підвищення декоративного ефекту пропонуємо висадити виноград триостренний 'Veitchii' (*Parthenocissus tricuspidata* 'Veitchii'). Декоративна відсипка і мощення будуть розміщені біля альтанки та мангальної зони. Крім цього, біля альтанки також плануємо зробити складну групу з акцентом на хвойні рослини, а саме: сосну гірську (*Pinus mugo*), сосну гірську 'Mops' (*Pinus mugo* 'Mops'), сосну звичайну 'Watereri' (*Pinus sylvestris* 'Watereri'), ялину звичайну (*Picea abies*), сосну чорну (*Pinus nigra*), доповнювати дану композицію буде лаванда (*Lavandula*), флокс шиловидний

(*Phlox subulata*), чебрець повзучий (*Thymus serpyllum* L.), шавлія (*Salvia* L.). Біля мангальної зони акцент буде падати на магнолію Суланжа (*Magnolia soulangeana*) та свидину (*Cornus sanguinea*).

Звичайний садово-парковий газон плануємо розмістити по всій території об'єкта озеленення. Це не стосується дорожньо-стежкової мережі та паркувальної зони для автомобіля.

Розробленні проєктні рішення озеленення та благоустрою присадибної ділянки забезпечать комфортне середовища, проживання та відпочинок, раціональне використання, а також підвищать естетичну цінність території.

Список використаних джерел

1. Білоус В.І. Декоративне садівництво. Основи квітникарства, дендрології та озеленення. Умань, 2005. 280 с.
2. Леонтьяк Г.П., Осіпов М. Ю., Масловата С. А., Майборода Ю. В. Проект благоустрою та озеленення присадибної ділянки в місті Умань, 2020. *Scientific Bulletin of UNFU* 30(2). С. 14–18.
3. Кучерявий В.П. Озеленення населених місць: підручник. Львів: Світ, 2005. 456 с.

ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ ЛАНДШАФТНИХ ПАРКІВ

БОРОВИК П.М., кандидат екон. наук,
РУДИЙ Р.М., доктор тех. наук,
ІВАНЧУК О.М., доктор тех. наук,
Уманський національний університет

Унікальні території, які мають суттєве природоохоронне, рекреаційне, культурне та наукове значення – це ландшафтні парки. Вони, спільно з лісами, слугують «зеленими щитами» та «легенями» для нашої планети та її урбанізованих територій. В той же час, функціонування ландшафтних парків супроводжується проблемами, пов'язаними з використанням земельних ресурсів. Зазначені проблеми нерідко є факторами, які спричиняють загрози екологічній рівновазі на території самих парків, або ж на теренах, які межують з ними.

Однією з ключових проблем ландшафтних парків є нормативно-правова неврегульованість приналежності та використання їх земель. Зокрема,

практика паркового землекористування демонструє, що окремі ділянки паркової території органами місцевого самоврядування нерідко передаються у користування лісгоспів, територіальних громад, приватних осіб, тощо. Такі дії часто ускладнюють процес використання зазначених земель для потреб самого парку, адже паркові землі можуть одночасно підлягати охороні (збереженню) і бути джерелом прибутку бізнес-структур, який ще й може отримуватись в суперечливий чи, навіть, незаконний спосіб [1].

Посилений інтерес у пересічних громадян до активного відпочинку на природі та зеленого туризму, який спостерігається останнім часом, формує помітне рекреаційне навантаження, в тому числі й на ландшафтні парки. Неконтрольовані візити до парків, облаштування на їх територіях кемпінгів, безконтрольне паркування автомобілів, а також зростання туристичних маршрутів на їх територіях спричиняють витоптування рослинного покриву, ерозію ґрунтового покриву, порушення режиму зволоження ґрунтів та навіть знищенню окремих видів рослин. Крім того, негативні наслідки для екологічного стану територій парків і прилеглих земель несе за собою неконтрольована розбудова на їх територіях готелів, торгових павільйонів, доріг і пішохідних доріжок, різноманітних кемпінгів та зон відпочинку, які, до речі, часто зводяться без проведення геодезичних вимірів та проведення екологічної експертизи території[2-3].

Крім того, практика землекористування на теренах ландшафтних парків місцевого значення демонструє, що іноді їх угіддя переводять у землі іншого призначення, зокрема, у земельні ресурси для аграрного виробництва, або забудови. Наслідками таких маніпуляцій зі землями ландшафтних парків є руйнація природних екосистем, деградування ландшафтів, скорочення природного біорізноманіття.

Варто також зазначити, що переважна більшість вітчизняних ландшафтних парків не отримують достатніх обсягів фінансування, необхідних їм для проведення хоча б у мінімально-необхідних розмірах природоохоронних заходів, здійснення моніторингу стану довкілля, утримання і збереження інфраструктурних об'єктів та історичних, архітектурних і природних пам'яток. Крім того, передумовами пасивного збереження природних ресурсів на територіях ландшафтних парків, стратегія якого не передбачає жодного фінансування, є брак кваліфікованих кадрів та відсутність системного підходу в управлінні їх територіями [1; 4].

До суттєвих екологічних проблем призводять також ситуації, коли на території окремих парків розташовані або ж населені пункти, або їх території традиційно використовуються населенням з метою випасання худоби,

заготівлі деревини, сінокосіння, ягідництва, розміщення пасік, тощо. Наслідком цього можуть бути конфлікти інтересів та потреб місцевих жителів і природоохоронними обмеженнями та обтяженнями стосовно землекористування. В таких випадках охорона природи часто сприймається місцевими жителями як штучне та не виправдане обмеження їх прав на користування землями і природними ресурсами території, яка завжди використовувалась [2].

Резюмуючи зауважимо, що вирішення проблем землекористування на територіях ландшафтних парків потребує виваженого та науково обґрунтованого підходу. В цьому контексті, необхідністю є посилення рівня правового захисту зазначених паркових територій, забезпечення ефективного управління ними, залучення місцевих громад до просторового планування і збереження ландшафтних парків. Перелічені заходи, спільно з посиленням екологічної та історико-краєзнавчої компонент в шкільних освітніх програмах слугуватимуть збереженню природи, історико-культурних та краєзнавчих пам'яток та збереженню ландшафтних парків.

Список використаних джерел

1. Горошкова Л.А., Хлобистов Є.В., Трофимчук В.О. Взаємозв'язок економічного зростання та асиміляційного потенціалу довкілля у забезпеченні сталого розвитку національного господарства. Управління проектами та розвиток виробництва. 2019. № 1 (69). С. 24-37.
2. Потоцька С.О. Сучасний стан дендрофлори урочища «Ялівщина» та шляхи його збереження. Збірник наукових праць Полтавського педагогічного університету імені В.Г. Короленка. Сер. Екологія. Біологічні науки. Вип. 1. Полтава, 2009. С. 114-120.
3. Теслович М.В., Кричевська Д.А. Історичні та геопросторові аспекти формування екомережі Закарпатської області. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Геологія. Географія. Екологія». 2021. Вип. 55. С. 299-317.
4. Udovychenko V.V. Nature reserve fund of the left-bank Ukraine territory as the basis for the region ecological network development. Ukr. geogr. z. 2017. P. 38-47.

ОСОБЛИВОСТІ ВЕГЕТАТИВНОГО РОЗМНОЖЕННЯ ЯЛИЦІ СИБІРСЬКОЇ (*ABIES SIBIRICA*)

БУРКАЦЬКА М. В., студентка 31к-сп групи ОПП «Садово-паркове
господарство»

БРОВДІ А. А., доктор філософії
Уманський національний університет

Хвойні породи займають важливе місце у структурі озеленення міст. Вони не лише виконують декоративну функцію, а й формують візуальну сталість ландшафту упродовж року. Завдяки стійкому зеленому забарвленню, чіткій формі крони та високій стійкості до умов навколишнього середовища, хвойні рослини застосовуються як домінанти у композиціях парків, скверів, бульварів, палісадників, зокрема в історичних і сучасних парках України. Серед представників хвойних слід виокремити *Abies sibirica* Ledeb., яка відзначається високою декоративністю, різноманітністю форм та добрим потенціалом для інтеграції у ландшафтні композиції.

Насіннєве розмноження ялиці сибірської є трудомістким та тривалим процесом, який вимагає ретельного догляду на усіх етапах розвитку сіянців, саме тому, рослини розмножують переважно вегетативно. У декоративному садівництві та лісівництві живцювання є перевіреним методом вегетативного розмноження ялиці сибірської, особливо її цінних декоративних форм. Метод дозволяє з невеликої кількості вихідного матеріалу отримати велику кількість укорінених живців.

Живцювання проводять у парниках або теплицях з установками штучного туману, які підтримують вологість субстрату на рівні 60-80 %. Субстратом слугує крупнозернистий річковий пісок, шаром 3-4 см. Оптимальна температура для укорінення - +16...18 °C.

Відомо, що *Abies sibirica* належить до порід, які складно укорінюються. Адвентивні корені формуються переважно в нижній частині живців, поблизу місця зрізу. Найвищий рівень укорінення зафіксовано навесні на початку набухання бруньок. Відсоток укорінених живців декоративних форм *Abies sibirica* у весняний період коливався у межах 22-34 %. Літні живці також продемонстрували добрі результати при використанні пагонів поточного року (табл. 1).

**Укорінюваність живців *Abies sibirica* залежно від строків
живцювання (середнє за 2023–2024 рр.), %**

Строки живцювання	Декоративна форма		
I декада квітні	34	29	22
III декада червня	23	20	14
I декада вересня	15	12	8
I декада грудня	28	27	19

Зимове живцювання проводили в умовах закритого ґрунту, що забезпечило добрі результати укорінення живців. Відсоток укорінених рослин коливався у межах 19-28 %.

Відповідно до таблиці 1 укорінюваність живців залежала від генотипу. Найкраще укорінювалися живці *A. sibirica* 'Columnaris', з відсотком укорінених рослин у межах 15-34 %. Найгірше укорінення зафіксовано у *A. sibirica* 'Nana' із середнім значенням, яке не перевищувало 22 %.

Строки висаджування на дорощування залежать від періоду живцювання: весняні живці - навесні наступного року, літні - влітку наступного року, осінні та зимові - не раніше літа наступного року.

Для розмноження цінних декоративних форм ялиці застосовують методи щеплення живцем (копулювання та його модифікації). Цей метод забезпечує збереження материнських ознак та швидке отримання однорідного посадкового матеріалу. Для щеплення *Abies sibirica* відбирають живці виключно з високодекоративних маточних рослин віком 15–20 років, які мають інтенсивно забарвлену хвою та добру морфологічну вираженість ознак.

Успіх щеплення хвойних рослин методом копулювання та його модифікацій визначається точністю поєднання камбіальних шарів (зони між лубом та деревиною), кліматичними умовами (особливо за зимового щеплення), якістю зберігання щепленого матеріалу, а також професійною майстерністю виконавця.

Дослідження показали, що найкращі результати приживлення в умовах відкритого ґрунту було отримано під час щеплення, проведеного у березні – травні методом «в приклад камбієм на камбій». У середньому за декоративними формами *Abies sibirica* показник приживлення становив 39,9 % (табл. 2). Ефективність осіннього щеплення була найнижчою – 6-15 %, залежно від генотипу, що може бути пов'язано нестабільною температурою і низькою вологістю та зі зниженням сокоруху та уповільненням метаболізму рослин, у цілому.

Ефективність щеплення декоративних форм *Abies sibirica* залежно від строків його проведення (2023-2024 рр.), %

Декоративна форма	Період щеплення		
	Березень-травень	Червень-липень	Вересень
<i>A. sibirica</i> 'Columnaris'	44	23	15
<i>A. sibirica</i> 'Glauca'	40	19	10
<i>A. sibirica</i> 'Nana'	34	18	6
<i>HIP₀₅</i>	1,97	1,01	0,52

Отже, в умовах Правобережного Лісостепу України *Abies sibirica* може розмножуватися насіннєвим способом, однак основними методами розмноження декоративних форм інтродукованих ялиць залишаються живцювання та щеплення.

ІНСТИТУЦІЙНІ АСПЕКТИ ПІДТРИМКИ ОЗЕЛЕНЕННЯ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ: СТРАХУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТІЙКОСТІ

ДРОЗД В.О., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
(доктор філософії)

Уманський національний університет

Інтенсивне освоєння степів та надмірна розораність призвели до деградації ґрунтів: нині близько 40% українських ґрунтів перебувають на різних стадіях виснаження. Поєднання традиційного інтенсивного землеробства з наслідками зміни клімату (аномальні спекотні періоди, посухи) спричинило втрату вологи, пилові бурі та зниження родючості. Так, у 1960-х роках південь України потерпав від сильних пилових бур, доки не було ухвалено рішення про масове насадження полезахисних лісосмуг. Ці захисні насадження майже на 30 років убезпечили поля від багатоденних буревіїв з пилом, затримували сніг узимку та зберігали ґрунтову вологу. Однак нині кліматичні ризики зростають: підвищення температури й посушливість підсилюють імовірність нових пилових бур на півдні. Додатковим чинником стала війна, що призвела до знищення багатьох лісосмуг у зоні бойових дій, послабивши захист полів. Втрата цих зелених бар'єрів робить агроземлі більш вразливими до посух та суховіїв, знижуючи продуктивність угідь.

Незважаючи на екологічну та економічну доцільність озеленення агроландшафтів, в Україні тривалий час існували серйозні інституційні бар'єри для розвитку та збереження захисних насаджень. Однією з головних проблем було правове становище полезахисних лісосмуг. До недавнього часу ці смуги юридично належали до земель лісгосподарського призначення, і питання їх використання та відповідальності за них залишалося неврегульованим. Як наслідок, після розпаювання сільгоспземель багато лісосмуг фактично опинилися «нічийними» – їх не обслуговували ні лісгоспи, ні агровиробники. Брак визначеного власника чи балансоутримувача призвів до масового занедбання насаджень, їх старіння та вирубування. За оцінками екологів, більшість наявних лісосмуг у областях нині перебувають у критичному стані. Це означає розріджені насадження, втрата захисної щільності та ефективності.

Позитивним зрушенням стало ухвалення Закону №2498-VIII, що набув чинності з 1 січня 2019 року. Цим законом полезахисні лісові смуги вилучено із категорії лісового фонду і віднесено до земель сільськогосподарського призначення (у складі несільськогосподарських угідь). Закон дозволив передавати земельні ділянки під такими лісосмугами у постійне користування спеціалізованим державним чи комунальним підприємствам або ж передавати в оренду фізичним та юридичним особам – обов'язково із умовою належного утримання і збереження насаджень та забезпечення їх агроеліоративної функції. Таким чином, закладено юридичні підвалини для того, щоб лісосмуги отримали відповідального господаря і фінансування на догляд. Уряд також затвердив Правила утримання та збереження полезахисних лісових смуг (постанова КМУ №650 від 22.07.2020 р.), які встановлюють норми поводження з цими насадженнями (заборону вирубування, вимоги до догляду тощо).

Попри ці кроки, інституційні проблеми повністю не зняті. Передача смуг у розпорядження громад чи фермерів відбувається повільно, а контроль за дотриманням умов утримання залишається слабким. Місцевим бюджетам часто бракує коштів на інвентаризацію і відновлення лісосмуг. Натомість у гонитві за додатковими гектарами ріллі або дровами деякі господарства продовжують незаконно нищити зелені насадження, не усвідомлюючи довгострокових втрат від ерозії. На сьогодні в Україні нараховується близько 350 тис. га полезахисних і 90 тис. га водорегулюючих лісових смуг; під їхнім захистом перебуває лише 13 млн га угідь – приблизно 40% ріллі. Решта орних земель або взагалі не мають захисних насаджень, або ті перебувають у незадовільному стані. В таких умовах руйнування верхнього родючого шару відбувається дуже швидко, що веде до деградації ґрунтів, падіння врожайності

та значних економічних збитків. За даними Світового банку, від ерозії українські агровиробники втрачають до третини доданої вартості сільгосппродукції, а на кожен тону зібраного зерна припадає близько 10 тонн втраченого ґрунту. Отже, подолання інституційних бар'єрів – від чіткого законодавчого поля до фінансової підтримки на місцях – є необхідною передумовою успішного озеленення агросектору.

Страховання сільськогосподарських ризиків розглядається як важливий елемент аграрної політики, що дозволяє мінімізувати наслідки несприятливих явищ для фермерів. Зокрема, страхування багаторічних насаджень (садів, виноградників, лісосмуг) і врожаїв могло б стати фінансовою «подушкою безпеки» при стихійних лихах – таких, як посуха, заморозки, град чи пожежі. В Україні цей механізм поки що розвинений слабо. Попри стрімке зростання аграрного виробництва за останні десятиліття, рівень охоплення агрострахуванням залишається вкрай низьким. На практиці аграрії більше страхують техніку та майно, ніж врожаї або насадження, а страховий захист посівів і садів сприймається багатьма як розкіш.

За наявними статистичними даними, нині застраховано лише трохи більше 5% земель сільськогосподарського призначення в Україні. Для порівняння, у США страхуванням охоплено близько 90% фермерських господарств, а в країнах Європейського Союзу також значна частка аграріїв активно користується страховими продуктами. Натомість український агростраховий ринок досі у «зародковому» стані. Головні причини – відсутність ефективної державної підтримки, брак довіри та обізнаності серед фермерів, а також негативний досвід невиплат у минулому. Лише в 2021 році було зроблено спробу запровадити системну держпідтримку агрострахування: ухвалено Закон України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою», який передбачає відшкодування до 60% вартості страхового платежу за договорами страхування продукції за рахунок бюджету. На початку 2022 року затверджено порядок надання такої підтримки. Однак повноцінному старту програми завадило розгортання воєнних дій, а також загальна економічна скрута. Станом на 2023 рік спеціалізована програма здешевлення страхових премій ще фактично не запрацювала, і частка застрахованих площ лишається мізерною.

Особливо уразливими є категорії багаторічних насаджень – сади, виноградники, ягідники, а також захисні лісосмуги. Їх страхування потребує окремих продуктів, оскільки йдеться не лише про врожай, але й про довгострокові інвестиції в самі насадження (деревостан, виноградна лоза тощо). В Україні деякі страхові компанії пропонують такі послуги, однак попит

тривалий час був низьким. Досвід садівничих господарств показує, що лише зіткнувшись із серією катастрофічних погодних явищ, фермери починають замислюватися про страхування. Наприклад, у 2017 році аномальні весняні заморозки, посилені холодними вітрами, а згодом град завдали садівникам Львівщини втрат врожаю на 30–40%. Ці події спонукали господарства, які раніше покладалися лише на державні дотації, звернути увагу на страхові рішення. На той час спеціальні програми підтримки садівництва (фінансовані з 1,5% акцизного збору на алкоголь) були згорнуті, і держава не компенсувала збитки.

Таким чином, страхування фактично лишалося «останньою надією» для садівників у боротьбі з погодними сюрпризами. Наразі страховики пропонують два основних види покриття для садів: страхування самих насаджень (захист від загибелі чи пошкодження дерев унаслідок стихійного лиха) та страхування врожаю (наприклад, від граду в період цвітіння і досягання плодів). За відгуками аграріїв, саме страхування врожаю від таких ризиків, як град, є найбільш затребуваним, оскільки прямі втрати продукції відчуються негайно. Проте страхування багаторічних насаджень як інструмент фінансової стійкості все ще не стало масовою практикою.

Міжнародний досвід свідчить, що ефективне агрострахування може значно підвищити стійкість аграрного сектору до кліматичних ударів. У більшості розвинених країн діють державно-приватні системи страхування сільгоспризиків із суттєвим субсидуванням премій. Наприклад, у країнах ЄС страхування врожаїв і насаджень часто покривається державою на 50–70% вартості полісу. В Австрії державна підтримка становить 55% страхових премій для захисту від граду, заморозків, посухи, буревіїв та сильних дощів у рослинництві. Така модель спільного фінансування дозволяє фермерам отримати доступне покриття, а державі – уникати непередбачених витрат на ad-hoc компенсації після стихійного лиха, натомість планово закладаючи кошти в бюджет. У Франції, Італії, Іспанії діють подібні програми, де агрострахування інтегроване в систему управління ризиками та підтримується з бюджету (субсидії на премії сягають 40–70%). У Сполучених Штатах федеральна програма страхування врожаїв включає покриття для зернових, олійних, плодово-ягідних культур, а також для садів і виноградників, причому уряд відшкодовує в середньому понад 60% страхових премій фермерам. Завдяки цьому американські фермери масово користуються страховим захистом, що підвищує фінансову стабільність агросектору.

Страхування самих зелених насаджень та інфраструктури (лісосмуг, лісових масивів, паркових зон) у світовій практиці зазвичай реалізується дещо

інакше. Захисні лісосмуги на полях у більшості країн розглядаються як елемент зеленої інфраструктури, підтримка якої здійснюється переважно через державні програми та вимоги екологічного законодавства. Приміром, в ЄС політика у сфері сільського господарства (CAP) стимулює збереження ландшафтних елементів – живоплотів, одиночних дерев, лісосмуг – шляхом прямих виплат та екосхем, а не окремого страхування. Фермери отримують компенсації за створення і догляд за такими насадженнями, визнаючи їх екосистемні послуги (захист ґрунтів, вуглецеве поглинання, біорізноманіття). У разі пошкодження лісосмуг стихією чи іншими чинниками держава або страховий пул може покривати витрати на відновлення через спеціальні фонди. Наприклад, у ряді країн Європи існують страхові продукти для лісового господарства (насамперед для комерційних лісів) – страхування від пожежі, урагану чи шкідників, які можуть поширюватися і на плантаційні насадження. Такі поліси допомагають власникам лісів і садів відшкодувати вартість насаджень у разі їх загибелі та профінансувати відновлення насаджень. Проте спеціалізоване страхування дрібномасштабних зелених зон (наприклад, міських парків чи сільських захисних смуг) поки не набуло глобального поширення – натомість акцент робиться на фінансових стимулах та фондах відновлення.

Таким чином, інституційна підтримка озеленення аграрного сектору – через чіткі правила, фінансові стимули та страхові інструменти – є необхідною умовою стійкого розвитку сільського господарства України. Полезахисні лісосмуги, сади та інші зелені елементи агроландшафту довели свою ефективність у пом'якшенні кліматичних ризиків і підвищенні продуктивності. Проте для їх збереження і розширення потрібні узгоджені дії: вдосконалення законодавства щодо землекористування, державні програми відновлення і догляду за насадженнями, а також широке впровадження страхування як механізму розподілу ризиків. Страхування в руках далекоглядної аграрної політики може стати дієвим інструментом кліматичної адаптації – «фінансовою парасолькою», що допоможе аграріям пережити бурі й посухи, не відмовляючись від курсу на екологізацію і сталий розвиток. Синергія озеленення та страхування під опікою держави здатна забезпечити агросектору України необхідну стійкість перед обличчям нинішніх і майбутніх викликів.

ПРОЄКТУВАННЯ САДОВИХ ВОДОЙМ

КИРИЛЮК В. П., кандидат с.-г. наук, доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

БОРОВИК П. М., кандидат економічних. наук, доцент

Уманський національний університет

Під час проєктування спершу слід визначити мету створення водойми та бажаний декоративний ефект. Це може бути: спокійна, нерухома поверхня води, що сприяє створенню атмосфери гармонії й затишку; струмок із дзюркотливим звучанням або невеликий водоспад; місце для висаджування різноманітних водних рослин; водойма як частина загальної композиції ландшафтного дизайну; купальня для освіження в спекотні години дня; середовище для життя риб та іншої водної фауни [1].

Цей перелік далеко не вичерпний, адже різні рішення можна комбінувати. Наприклад, купальню можна поєднати зі спокійною водоймою поблизу зони відпочинку. Вибір функціонального призначення стає ключовим етапом у визначенні стилю майбутньої водойми. Якщо водойма є частиною проєкту ландшафтного дизайну, її стиль розробляється відповідно до загальної концепції саду. Часто виникає необхідність створити водойму на вже облаштованій території. У таких випадках важливо уважно дослідити ділянку й вибрати найкращі місця для сприйняття новоствореної водойми. Рациональне використання земель базується на науково обґрунтованому підході, що передбачає застосування природних властивостей землі за цільовим призначенням із дотриманням чинних законодавчих та нормативно-правових вимог щодо їх експлуатації.

Водойму слід гармонійно вписати в існуючий ландшафт, ретельно вибравши її місце розташування щодо будинку та інших садових об'єктів. Потрібно враховувати фактуру і колір матеріалів, які вже використовувалися для оформлення ділянки, а також приділити увагу рослинам, що зростають поруч із запланованою водоймою.

У проєктній роботі ключовим є чітке розуміння запропонованої ідеї. Тому концепцію майбутньої штучної водойми потрібно представляти не лише у вигляді креслень, зокрема у форматі «вид зверху», але й доповнювати тривимірними візуалізаціями. Після того як визначено місце розташування, форму, стиль водойми та сформовано ясне уявлення про те, як саме трансформується територія з її появою, можна переходити до детального опрацювання проєкту.

На цьому етапі здійснюється остаточний підбір рослин для озеленення водойми, а також створюються необхідні креслення та схеми для проведення робіт. До основного переліку документів належать: розбивочне креслення водойми, профіль чаші з висотними позначками, конструктивні вузли для прокладки комунікацій, схема підготовки основи і монтажу гідроізоляції. Завершальний етап проектування передбачає розрахунок об'єму необхідних матеріалів і складання кошторису. Зазвичай процес створення водойми є частиною комплексного ландшафтного проєкту ділянки.

Розглянемо основні типи водних композицій: ставки, струмки, фонтани, декоративні болота, водоспади і каскади [2].

Ставок — це невелика водойма зі специфічною водною рослинністю та фауною, і саме ці останні компоненти відрізняють його від звичайного басейну. Існують різні типи ставків, які відповідають конкретним естетичним чи практичним запитам:

- Геометричні ставки. Ці водойми характеризуються чіткими та симетричними формами, такими як круга, прямокутна або трапецієподібна. Периметр таких ставків часто оздоблюють натуральним або штучним каменем, що надає їм елегантності.

- Природні ставки. Вони максимально імітують природний ландшафт завдяки м'яким, нерівним обрисам. Уздовж берега часто висаджують вологолюбні рослини, а дно оформлюють плавними схилами з використанням гальки або каменю.

Струмок – це вузький потік води зі звивистим руслом, який максимально наближений до природного вигляду. Він є компактним елементом ландшафту, що гармонійно виглядає як на рівнинних ділянках, так і на схилах, де його декоративність особливо підкреслюється. Струмки легко інтегруються в різноманітні ландшафтні зони, такі як альпінарії чи інші куточки саду.

Фонтани – це елегантний елемент ландшафтного дизайну, який створює вертикальні потоки води різної інтенсивності, форми струменя та динаміки. Увечері вони часто доповнюються ефектним освітленням, додаючи особливого шарму загальному вигляду.

Декоративне болото є оригінальним елементом оформлення території, який використовують разом із ставком для створення більш природного вигляду композиції. Воно слугує плавним переходом між ставком та газоном або лугом.

Водоспад утворюється, коли потік води спадає з висоти щонайменше 1,5–2 метри. Розміри та форма водяних струменів можуть варіюватися завдяки використанню різних конструкцій водостоків. Наприклад, для створення

потужного потоку воду спрямовують через вузькі отвори, що дозволяє забезпечити значний об'єм. У випадках, коли об'єм води обмежений, її направляють по поверхні масивної кам'яної брили.

Отже, проектування садових водойм передбачає вирішення завдань технічного характеру та декоративного оформлення.

Список літературних джерел

1. Вода на вашій ділянці / авт.-укл. М. І. Куликов, Є. М. Куликова, Л. М. Приходько. Донецьк : Сталкер, 2006. 77 с.
2. Гідротехнічні споруди на дачній ділянці / авт.-укл. Г. В. Скринников. Донецьк : Сталкер, 2004. 110 с.

ПЛАНУВАННЯ ТА РЕКОНСТРУКЦІЯ ОЗЕЛЕНЕННЯ ТЕРИТОРІЇ ВІЛЬШАНСЬКОГО ЛІЦЕЮ

ПЛАХОТНЮК Р. В., студент 31к-сп групи ОПП «Садово-паркове
господарство»

КУНПАН Л. В., доктор філософії
Уманський національний університет

Озеленення територій загальноосвітніх закладів є важливою складовою створення безпечного, здорового та естетичного простору, яке має не лише декоративне, а й значне педагогічне і санітарно-гігієнічне значення. У багатьох навчальних закладах озеленення та благоустрій здійснюється без урахування сучасних принципів ландшафтного дизайну та екологічної безпеки. Реконструкція зелених насаджень дозволяє не лише покращити естетичний стан території, а й створити умови для розширення біорізноманіття, поліпшення мікроклімату та забезпечує освітньо-пізнавальне використання шкільного середовища.

У результаті проведеного аналізу території Вільшанського ліцею виявлено суттєві недоліки її ландшафтного планування. Визначено, що деякі види деревних рослин, зокрема шовковиця, в'язи, а також зрілі екземпляри ялини, перебувають у незадовільному стані та підлягають видаленню через ризик травмування учасників освітнього процесу. Підібраний асортимент

квіткових рослин є хаотичним, без композиційної цілісності. У результаті відсутності послідовного підходу до формування насаджень – істотно знижено привабливість території ліцею.

Визначено, що рядове насадження ялини європейської (*Picea abies*) перед головним фасадом ліцею перебуває у незадовільному стані: дерева втратили декоративність, мають обріднену крону, затінюють приміщення першого поверху. Тому, пропонуємо поступову заміну існуючого ряду ялин на тую західну (*Thuja occidentalis*) 'Smaragd'.

На території закладу зону навчання та відпочинку поєднано з меморіальною зоною. Такий змішаний характер простору вимагає ґрунтового підходу до озеленення та благоустрою території, оскільки естетика, безпека та емоційний комфорт учасників освітнього процесу напряду залежать від якості ландшафтної організації простору.

Меморіальна зона повинна гармонійно інтегруватися в загальну композицію, але не зливатися з навчальними ділянками. Тому, намагаємося підкреслити її символічний характер. Безпосередньо біля пам'ятника висаджуємо з двох сторін кущі білого цвітіння гортензії волотистої (*Hydrangea paniculata*) 'Limelight' як символ миру та пам'яті. Перед монументом, залишаючи відстань для проходу можливих відвідувачів - ялівець козацький (*Juniperus sabina* L.).

Видове різноманіття декоративних рослин — це не лише засіб естетичного оформлення, а й потужний освітньо-виховний ресурс. Воно забезпечує якісне наповнення навчального середовища, сприяє всебічному розвитку школярів та формує культуру дбайливого ставлення до природи. Оскільки дана територія використовується у тому числі для проведення навчальних занять необхідно максимально продемонструвати видове різноманіття рослин.

Зліва від пам'ятника проектуємо насадження зі злакових рослин. Композиція базується на поєднанні декоративних злаків різної висоти та фактури. Фоном насадження є кортадерія селло *Cortaderia selloana*, яка водночас відмежовує ділянку та створює затишок у зоні відпочинку. Середній ярус насадження представлено міскантусом китайським (*Miscanthus sinensis*) сорту 'Gracillimus' та війником гостроквітковим (*Calamagrostis acutiflora*). Спереду висаджуємо вівсяницю сизу (*Festuca glauca*).

З правої сторони від монументу проектуємо квіткове насадження з бузку (*Syringa* L.), гортензії широколистої (*Hydrangea macrophylla*) сорту 'Freudenstein', півонії (*Paeonia*) 'Scarlet O'hara', ірисів (*Iris* spp.) та лаванди (*Lavandula* L.).

Позаду пам'ятника висаджуємо групу з ялини звичайної (*Picea abies*), туї західної (*Thuja occidentalis*), ялівцю китайського (*J. chinensis*) та горизонтального (*J. horizontalis*) сорту 'Blue Chip'.

Газонний покрив на спортивному майданчику ліцею знаходиться у задовільному стані. Місцями є витоптані плями, які необхідно засіяти газонною травосумішшю. Для спортивного газону підібрано травосуміш до складу якої входять тонконіг лучний, костриця червона та райграс пасовищний. Відповідний склад травосуміші використовуємо для ремонту газону. Норму висіву насіння газонних трав наведено у таблиці.

Таблиця

Склад травосуміші для ремонту спортивного газону

Назва виду		Норма висіву, кг/100 м ²	% у складі травосуміші
українська	латинська		
Тонконіг лучний	<i>Poa pratensis</i> L.	1,19	30
Костриця червона	<i>Festuca rubra</i> L.	2,39	30
Польовиця тонка	<i>Agrostis capillaris</i> L.	0,65	15
Райграс пасовищний	<i>Lolium perenne</i> L.	2,70	25

Дана травосуміш є стійкою витоптування, що має важливе значення для спортивних газонних покривів.

З елементів благоустрою плануємо лави та урну. Асфальтне покриття у зоні відпочинку у незадовільному стані, тому його необхідно замінити.

Таким чином, запропонована концепція є цілісною, екологічно обґрунтованою та педагогічно цінною. Вона відповідає сучасним вимогам до організації пришкольного середовища та має на меті не лише покращення естетики, а й формування у школярів екологічної свідомості, поваги до природи та історичної пам'яті.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДБОРУ БАГАТОРІЧНИХ КВІТКОВИХ РОСЛИН ДЛЯ ВЛАШТУВАННЯ ЯПОНСЬКОГО САДУ

ВАЩУК Ю. В., доктор філософії, доцент
РОГОВСЬКИЙ С. В., кандидат с.-г. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

У сучасному світі, де урбанізація і технологічний прогрес часто призводять до психологічної напруги та втрати зв'язку людини з природою, особливої ваги набуває створення гармонійних зелених просторів, які не лише прикрашають територію, але й сприяють емоційному відновленню та внутрішньому спокою. Одним із найбільш естетичних і філософськи глибоких підходів до організації ландшафту є концепція японського саду, яка базується на принципах мінімалізму, гармонії, символізму та тісного зв'язку з природним середовищем.

Ключові слова: японський сад, ландшафтний дизайн, багаторічні рослини, декоративність, філософія саду.

Серед ключових елементів японського саду – використання багаторічних квіткових рослин, що здатні створити довговічні, стабільні та емоційно насичені композиції. Однак адаптація традиційної японської садово-паркової культури до умов помірного клімату України вимагає ретельного підбору рослин з урахуванням місцевих екологічних особливостей, ґрунтово-кліматичних умов і стилістичних принципів японського ландшафтного мистецтва. Саме тому дослідження особливостей підбору багаторічних квіткових рослин для створення японського саду є актуальним як з точки зору естетики ландшафтного дизайну, так і з позицій екологічної та культурної адаптації.

Метою роботи було визначити принципи та критерії підбору багаторічних квіткових рослин для формування композицій у японських садах в умовах помірного клімату України. Використані методи: аналіз наукової та практичної літератури з фітодизайну, порівняльний аналіз декоративних властивостей і адаптивності рослин, польові спостереження.

У ході дослідження було проаналізовано понад 30 видів багаторічних квіткових рослин, які потенційно можуть бути використані при формуванні японських садів в умовах помірного клімату України. Особливу увагу приділено декоративним характеристикам (форма, колір, період і тривалість цвітіння), рівню морозостійкості, тіньовитривалості, вологоємності ґрунтів та здатності до формування стійких композицій. Проведене групування рослин

за функціональними ролями в саду (акценти, заповнення простору, підкреслення ліній) дозволило розробити рекомендовану структуру квіткових насаджень для різних типів японських садів — «сад каміння», «сад моху», «чайний сад» тощо.

Зокрема, встановлено, що найбільш перспективними в умовах України є такі види: *Iris ensata* (ірис японський) — як символічний акцент на водних об'єктах; *Hosta spp.* — як тіньовитривалий вид для оформлення берегових ліній і зон навколо каміння; *Astilbe spp.* — для вертикального структурування композицій; *Paeonia spp.* (півонії) — як традиційний елемент японської культури з високими декоративними властивостями. Також позитивно зарекомендували себе *Polypodiophyta*, *Anemone hupehensis*, *Heuchera spp.*, які доповнюють структуру саду текстурами листя і м'якою кольоровою палітрою.

Дослідження показало, що гармонійне поєднання обраних рослин з природними елементами (камінням, водою, мохом) дозволяє досягти візуального балансу, характерного для традиційного японського саду. Було розроблено кілька варіантів схем розміщення рослин залежно від розмірів ділянки, орієнтації по сторонах світу та типу ґрунту.

Проведене дослідження підтвердило, що успішне влаштування японського саду в умовах помірного клімату України можливе за умови ретельного підбору багаторічних квіткових рослин з урахуванням їхніх декоративних, екологічних та символічних характеристик. Правильний вибір рослин дозволяє не лише забезпечити стилістичну відповідність традиціям японського садово-паркового мистецтва, а й гарантує стійкість насаджень протягом багатьох років без потреби у частій заміні видів.

Встановлено, що ключовими критеріями для добору є: тривалість вегетаційного періоду, морозостійкість, здатність до адаптації в умовах часткової тіні або вологості, а також гармонійне поєднання кольору, форми та текстури. Крім того, підбір багаторічних рослин має ґрунтуватися не лише на декоративності, а й на філософських принципах японського саду — природність, асиметрія, сезонна змінність, спокій та зосередженість. Таким чином, рослинний компонент виступає не тільки естетичним елементом, а й носієм культурного змісту, що сприяє емоційному та духовному відновленню людини.

Список використаних джерел

1. Бойко Г.М., Рак Л.М. Декоративне садівництво: підручник. Київ: Вища школа, 2018. 384 с.

2. Чорний С.Г. Основи ландшафтного дизайну: навчальний посібник. Львів: Новий Світ-2000, 2020. 256 с.
3. Дяченко Т.О. Японський сад: естетика і символізм // Вісник НУБіП. Серія: Ландшафтна архітектура. 2021. № 3. С. 44–50.
4. Wilson J. Japanese Garden Design. London: Tuttle Publishing, 2014. 160 p.
5. Кравчук І.П. Багаторічні декоративні рослини у міському середовищі: монографія. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2019. 212 с.
6. Нікітіна О.В. Символіка рослин у японських садах // Сучасні проблеми ландшафтної архітектури: зб. наук. праць. 2022. Вип. 5. С. 28–35.
7. Гузеєва В.А. Садово-паркове мистецтво: історія і сучасність. Харків: Основа, 2017. 304 с.

БІОЛОГО-ЕКОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОСТУ ТА РОЗВИТКУ ПРЕДСТАВНИКІВ РОДУ *CORNUS* L. ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В ОЗЕЛЕНЕННІ

РОХТА Ю. Л., студент 41-сп групи ОПП «Садово-паркове
господарство»

БРОВДІ А. А., доктор філософії
Уманський національний університет

Враховуючі стійкі зміни клімату актуальною є потреба у виборі екологічно адаптованих видів рослин, які здатні пристосовуватися до складних умов дефіциту зволоження, посухи та забруднення. Впровадження адаптованої флори – це крок до сталого озеленення, яке потребує менше витрат по догляду та, водночас, зберігає естетику та біорізноманіття міського простору.

З-поміж інших, рослини роду *Cornus* L. вирізняються декоративною привабливістю та екологічною витривалістю. Яскраво забарвлене листя восени, контрастне забарвлення пагонів та рясне цвітіння навесні обумовлює зростання попиту на їх використання в озелененні парків, вулиць та прибудинкових територій. Крім того, види роду *Cornus* L. мають високу стійкість до хвороб, легко адаптуються до різних типів ґрунтів та не потребують надмірного догляду.

Фенологічні спостереження за видами роду *Cornus* L. проводили за фазами розвитку: розпускання бруньок, цвітіння, зміна забарвлення листя, обпадання листя, досягання плодів. Дослідженнями визначено, що у сортів *Cornus alba* усі фази розвитку наставали раніше, порівняно з *Cornus sanguinea*. Усі види та сорти *Cornus* L. починали вегетувати у II декаді квітня. Цвітіння наставало, переважно, через 4-6 тижнів після появи листків.

Дослідженнями визначено, що цвітіння у рослин *C. sanguinea* починалося на 4 доби пізніше ніж у *C. alba* та тривало на три дні менше (табл.). Так, *C. alba* 'Sibirica Variegata' починав квітнути 18.05-30.05 та мав найдовшу тривалість цвітіння. Поодинокі суцвіття у рослин *C. alba* спостерігали упродовж всієї вегетації. Цвітіння у *C. sanguinea* 'Anna's Winter' починалося 24.05-10.06 та тривало не довше 14 днів.

Таблиця

Тривалість цвітіння видів роду *Cornus* L., 2023-2024 рр.

Таксони	Початок цвітіння	Кінець цвітіння	Тривалість цвітіння
<i>C. alba</i> 'Elegantissima'	22.05-10.06	05.06-28.06	15-19
<i>C. alba</i> 'Miracle'	24.05-08.06	06.06-24.06	13-17
<i>C. alba</i> 'Sibirica Variegata'	18.05-30.05	30.05-17.06	13-19
<i>C. sanguinea</i> 'Anna's Winter'	24.05-10.06	02.06-23.06	10-14
<i>C. sanguinea</i> 'Compressa'	26.05-08.06	06.06-24.06	12-17

Плодоносити *Cornus alba* починали з середини червня, а *Cornus sanguinea* у кінці липня-серпні. Найбільш рясно плодоносили *C. alba* 'Elegantissima' та *C. sanguinea* 'Annas Winter', а найменше утворювалося плодів на *C. sanguinea* 'Compressa'.

Досліджено особливості зміни забарвлення листя видів роду *Cornus* L. У *C. alba* 'Elegantissima' світло-зелене забарвлення листя змінювалося до рожево-червоного починаючи з 20.09, тоді як у *C. alba* 'Sibirica Variegata' та *C. alba* 'Miracle' з 18.09 та 22.09, відповідно. Характерна облямівка листків у рослин *C. alba* зберігалася навіть за зміни забарвлення листя рослин восени до фіолетово-червоного.

Відомо, що листопад у деренів зумовлюють ряд чинників, зокрема, зниження середньодобової температури повітря нижче +5 °С, різке зниження температури повітря вночі до 0...+2 °С, перші слабкі заморозки, фотоперіод, вологість та вітер. Перші нічні заморозки в умовах досліджень у 2023 році спостерігали 7.10, у 2024 р. – 17.10, що зумовило масовий листопад у рослин роду *Cornus* L. у період з 15.10 по 27.10, залежно від умов року. У *C. alba* 'Miracle' масове обпадання листя, у середньому, спостерігали на 4 доби

пізніше, порівняно з іншими рослинами, що вказує на його толерантність до короткочасних морозів.

Кліматичні фактори істотно впливають на адаптацію та ріст рослин роду *Cornus* L. Дослідженнями видів роду *Cornus* L. у різних умовах зростання встановлено, що їх застосування в озелененні міських просторів є вдалим та перспективним за рахунок високої стійкості рослин до змін клімату та температурних коливань. У результаті проведених досліджень встановлено, що види роду *Cornus* L. добре переносять морозні зими та лише подекуди мають ознаки слабого обмерзання пагонів. Серед досліджених видів часткове пошкодження пагонів виявлено у *C. alba* 'Miracle' та *C. sanguinea* 'Compressa'. Відповідно до ступеню пошкодження рослин визначено зимостійкість рослин. Максимальний бал зимостійкості – п'ять – отримали рослини *C. alba* 'Elegantissima', *C. alba* 'Sibirica Variegata' та *C. sanguinea* 'Anna's Winter'. Зимостійкість *C. alba* 'Miracle' та *C. sanguinea* 'Compressa' оцінено у чотири бали. Добра стійкість до впливу низьких температур та швидке відновлення після обмерзання рослин вказує на цінність усіх досліджених видів роду *Cornus* L. за показником зимостійкості для культивування у декоративних насадженнях Лісостепу України.

Не зважаючи на те, що дерен вологолюбна рослина, представники цього роду здатні витримувати короткочасну посуху. Дослідженнями встановлено, що в умовах дефіциту зволоження рослини *Cornus alba* втрачали тургор за температури вище +30 °C у денні години тоді, як ознак дефіциту зволоження у представників *Cornus sanguinea* не виявлено. Такі результати вказують на те, що строкатолисті форми є більш чутливими до нестачі вологи та потребують додаткового зволоження, у тому числі, зрошення.

Отже, завдяки яскравому цвітінню та плодоношенню, декоративності пагонів і листя та стійкості рослин до несприятливих умов, дерен є цінним матеріалом для декоративного садівництва.

ЗЕЛЕНІ ЗОНИ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНИХ ГРОМАД

СИДОРЕНКО О.С., здобувач третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти (доктор філософії)
Уманський національний університет

Реформа децентралізації в Україні надала територіальним громадам більше повноважень і ресурсів для самостійного розвитку, включаючи благоустрій та соціальну інфраструктуру. Одним із викликів для децентралізованих громад є збереження і розвиток зелених зон (парків, скверів, громадських садів, алеї тощо) як складової соціальної інфраструктури. Багато парків та скверів в українських містах були закладені ще у минулому столітті і нині потребують оновлення. Без належного догляду та оновлення зелених насаджень громади спостерігають зменшення площ відпочинкових територій, погіршення якості довкілля та зниження привабливості простору для мешканців. Проблемою є також конфлікт між урбанізацією та збереженням зелених зон: у деяких громадах спостерігається скорочення парків через щільну забудову, що викликає суспільний резонанс і протести мешканців щодо захисту рекреаційних територій. Таким чином, постає потреба інтегрувати зелені зони в систему соціальної політики громад як інструмент підвищення добробуту та якості життя населення.

Зелені зони в міському просторі виконують низку взаємопов'язаних функцій – екологічну, економічну, містобудівну, історико-культурну та соціальну. У контексті соціальної політики особливо важливими є соціальні функції зелених насаджень. Важливою соціальною функцією зелених зон є інклюзивність і доступність відпочинку для різних груп населення. Парки і сквери слугують місцем дозвілля для маломобільних та вразливих верств – людей похилого віку, осіб з інвалідністю, матерів із маленькими дітьми, малозабезпечених родин – тобто тих, хто через фізичні чи фінансові обмеження не має змоги часто виїжджати за межі міста. Наявність доглянутих зелених зон неподалік від дому особливо важлива для цих груп, оскільки забезпечує їм можливість безкоштовного відпочинку, прогулянок, спілкування на свіжому повітрі.

Дослідження показують, що більшість міських жителів відчують потребу хоча б інколи посидіти на траві у тихому, незагазованому місці, чого не можуть забезпечити вузькі смужки газону вздовж автотрас. Відтак парки

фактично виконують роль елементів системи соціальної підтримки, сприяючи психічному та фізичному здоров'ю громади.

Крім того, зелені зони посилюють соціальний капітал і згуртованість громади. Вони створюють публічний простір для міжособистісної комунікації, культурного обміну і громадської активності. За даними екологічних організацій, зелені простори допомагають місцевим громадам розвиватися, підвищуючи почуття приналежності та єдності мешканців. У парках і скверах формуються осередки спілкування різних поколінь за інтересами, відбуваються культурні заходи, свята, ярмарки – все це зміцнює соціальні зв'язки.

Зелені зони є важливою частиною комунікаційного простору міста, оскільки забезпечують нейтральну територію, де можуть взаємодіяти між собою різні соціальні групи громади (молодь, сім'ї з дітьми, ветерани, внутрішньо переміщені особи тощо). Наприклад, облаштовані «активні парки» з спортивними майданчиками та безбар'єрним простором стимулюють заняття фізичною активністю всіх охочих, що не лише покращує здоров'я, а й інтегрує різні групи населення через спільні активності.

У низці українських міст і громад уже реалізуються успішні проекти, що підтверджують ефективність зелених зон як інструменту соціальної політики. Вінницька міська громада є одним з лідерів у цій сфері. Вінниця першою в Україні прийняла власний «Зелений курс» розвитку за аналогією до Європейського Зеленого курсу, визначивши екологічну збалансованість і розширення зелених територій пріоритетом міської політики. Міська рада інтегрує природоорієнтовані рішення у просторове планування міста, розглядаючи їх як засіб підвищення якості життя громади. Зокрема, у Вінниці проводяться навчальні семінари для посадовців і активістів щодо впровадження блакитно-зеленої інфраструктури, підкреслюючи, що вона відіграє ключову роль у формуванні соціального капіталу та залученні інвестицій. Практичним результатом такого підходу є підтримка міською владою ініціатив із озеленення дворів, створення нових скверів у мікрорайонах, облаштування набережних зон відпочинку. Наприклад, у 2021–2022 рр. у Вінниці реалізовано кілька проектів з реконструкції парків і створення нових громадських садів за участю мешканців, що сприяло покращенню благоустрою і активізації громади.

Тернопільська громада демонструє інший цікавий підхід – використання парків у сфері громадського здоров'я та психологічного комфорту. У місті Тернополі в парку «Сопільче» розпочато створення терапевтичного саду в японському стилі. Цей проект реалізується за грантової підтримки ЄС і має на

меті забезпечити простір для психологічного розвантаження мешканців. У саду висаджують сакури, бамбук, облаштовують водойму та тихі зони для медитації. За словами ініціаторів, контакт із природою в такому саду дозволить практикувати техніки майндфулнес (усвідомленого споглядання), що допомагають людям відволіктися від тривоги, зняти стрес і відновити психоемоційний баланс. Таким чином, парк виконує терапевтичну соціальну функцію, доступну всій громаді – від дітей до літніх людей – і особливо актуальну в умовах постстресового відновлення суспільства. Планується, що терапевтичний сад стане новим місцем інклюзивного відпочинку, де будуть враховані потреби людей з інвалідністю (спеціальні доріжки, тактильні елементи) та створені можливості для проведення групових занять з психологами просто неба.

Показово, що на загальнодержавному рівні також підтримується тренд розвитку парків у громадах. У 2021 році за ініціативи Президента стартував соціальний проєкт «Активні парки – локації здорової України», розрахований на облаштування сучасних спортивно-рекреаційних майданчиків у кожній територіальній громаді. У рамках цього проєкту громадам надавали субвенції для встановлення в парках вуличних тренажерів, розмітки маршрутів здоров'я, облаштування безбар'єрних дитячих ігрових зон тощо. Мета – створити умови для масового безкоштовного заняття спортом і активного дозвілля населення за місцем проживання, особливо для молоді та людей старшого віку. Станом на кінець 2022 року такі «активні парки» були створені в сотнях громад, і координатори проєкту організували тисячі заходів, залучивши до них десятки тисяч учасників. Цей всеукраїнський приклад свідчить про розуміння урядом того, що парк – це ефективний інструмент соціальної політики, здатний об'єднувати громаду навколо цінностей здорового та включеного способу життя.

Таким чином, дослідження підтверджує, що зелені зони відіграють важливу роль у системі соціальної політики децентралізованих громад. Парки, сквери та інші озеленені простори слугують мультифункціональним соціальним інструментом: вони покращують фізичне і психічне здоров'я населення, сприяють соціальній інтеграції різних груп, підвищують згуртованість та культурний капітал громади. Наявність доступних, безпечних і доглянутих зелених зон у пішохідній досяжності від домівок мешканців прямо пов'язана з якістю життя у громаді та задоволеністю громадян роботою місцевої влади. Тому розвиток зелених зон має бути віднесений до пріоритетів місцевої соціальної політики нарівні з іншими соціальними послугами.

СЕЗОННИЙ ДОГЛЯД ЗА ГОРТЕНЗІЄЮ ДЕРЕВОВИДНОЮ (*HYDRANGEA ARBORESCENS* L.)

ОСІПОВ М. Ю., кандидат с.-г. наук, доцент
Уманський національний університет

Гортензія деревовидна (*Hydrangea arborescens* L.) є однією з найпопулярніших декоративних рослин у сучасному ландшафтному дизайні. Завдяки великим суцвіттям, вираженим естетичним якостям і здатності до швидкої регенерації після обрізування, вид набув широкого поширення на садово-паркових об'єктах [1, 2, 3]. Збереження декоративності рослин потребує дотримання науково-обґрунтованої системи сезонного догляду.

Метою роботи є висвітлення основних агротехнічних заходів догляду за гортензією упродовж року, з урахуванням фенологічних фаз рослини, кліматичних особливостей Правобережного Лісостепу України та практичного досвіду вирощування культури.

Весняний догляд. Одним із найважливіших заходів є формуюча обрізка, яку проводять до початку сокоруху (кінець березня – початок квітня). Оскільки цвітіння гортензії деревовидної відбувається на пагонах поточного року, щорічна сильна обрізка стимулює активне наростання нових пагонів і рясне цвітіння. Всі пагони обрізають на 2–3 бруньки (залишаючи 15–25 см). Видаляють слабкі, тонкі та пошкоджені стебла, формуючи в куща 5–7 сильних пагонів (рис. 1).

Рис. 1. Підготовлений кущ гортензії до сезону

Після обрізки вносять азотні добрива для стимулювання наростання маси. У фазу активного росту (травень–червень) – комплексні добрива з мікроелементами. Регулярні поливи сприяють стабільному розвитку.

Протягом року потрібно проводити профілактичну обробку. Це запобігає розвитку плямистостей, бактеріозів та грибкових інфекцій.

Літний догляд. У літній період гортензія особливо вимоглива до вологості. Полив потрібно проводити 2–3 рази на тиждень по 10–12 літрів води під кущ. Рекомендується провести мульчування (торф, компост, кора).

Недостатній полив під час формування бутонів може призвести до зменшення розміру суцвіть і в'янення листя.

У червні–липні рекомендується проводити підживлення фосфором і калієм, яке сприяє пишному цвітінню та зміцненню пагонів.

Фузаріозне в'янення – одне з небезпечних захворювань гортензії, збудник якого (*Fusarium spp.*) уражає провідну систему. Ознаками розвитку хвороби є в'янення та побуріння листя, засихання окремих пагонів та уповільнення росту.

При перших ознаках розвитку хвороби, рослини доцільно обробити фунгіцидами та уникнути перезволоження і загущених посадок. Обробки проводяться двічі з інтервалом 10–14 днів, починаючи з червня.

У другій половині літа, коли китиці суцвіть досягають максимальних розмірів, пагони можуть ламатися під їх вагою. Особливо після рясних дощів або сильного вітру. Доцільне підв'язування до індивідуальних опор або використання кільцевих опор навколо куща з фіксацією м'якими стрічками. Це забезпечує вертикальність пагонів і зберігає форму та декоративність.

Осінній догляд. Починаючи з вересня припиняють підживлення добривами. Також проводять мульчування пристовбурного кола для захисту кореневої системи.

У жовтні видаляють слабкі та хворі пагони і зрізують залишки суцвіть, якщо планується декоративний вигляд на зиму – можна залишити.

Гортензія деревовидна зазвичай добре зимує без укриття. Проте в умовах північних областей України, а також при вирощуванні молодих рослин у контейнерах їх доцільно укрити.

Гортензія деревовидна – невибаглива, але потребує чіткого сезонного догляду. Основними агротехнічними заходами є: щорічна обрізка, підживлення у фазах росту й бутонізації, профілактика фітопатологій (особливо фузаріозу), підв'язування кущів у другій половині літа та підготовка до зими.

Комплексне виконання цих рекомендацій дозволяє забезпечити високу декоративність і стабільний ріст гортензії деревовидної у ландшафтних композиціях.

Список використаних джерел

1. Браташук Т.П., Осіпов М.Ю. Особливості використання декоративних форм гортензій в ландшафтному дизайні. Перспективи розвитку лісового і садово-паркового господарства : матер. наук.-практ. Інтернет-конференції (24 листопада 2023 року), Умань : Уманський НУС, 2023. С. 88–89.
2. Декоративні властивості представників роду *Hydrangea* L. у Правобережному Лісостепу України / Автохтонні та інтродуковані рослини. 2018. Вип. 14. С. 23–27.
3. Осіпов М.Ю. Перспективи використання гортензії (*Hydrangea* L.) в озелененні. XLVII International scientific and practical conference «The Future of Scientific Discoveries: New Trends and Technologies» (November 13–15 2024), Marseille, France. International Scientific Unity, 2024. P. 51–52.

ПРОЄКТНІ ПРОПОЗИЦІЇ ОЗЕЛЕНЕННЯ ТА БЛАГОУСТРОЮ ПРИСАДИБНОЇ ДІЛЯНКИ В М. БОГАЧЕВЕ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

СОВГИРЯ А. В., студентка 41-сп групи ОПП «Садово-паркове
господарство»

БРОВДІ А. А., доктор філософії
Уманський національний університет

Озеленення присадибних ділянок має позитивний ефект на людину та оточуюче її середовище. Воно не лише поліпшує якісний склад повітря, а й впливає на органи чуття людини. Саме тому, актуальність роботи полягає в обґрунтуванні застосування різних видів рослин для озеленення урбанізованих територій, у знаходженні комплексного планувального рішення для благоустрою та озеленення території присадибної ділянки.

Присадибна ділянка по вул. Кар'єрна 10 м. Богачеве Черкаської області, яка є об'єктом озеленення, наразі перебуває у незадовільному стані – бракує завершеної дорожньо-стежкової мережі, декоративних елементів та системного озеленення. Проте, територія має високий потенціал для благоустрою, оскільки

розташована на рівнинній, добре освітленій ділянці, має родючі, нейтральні за кислотністю ґрунти, розміщена поруч із розсадниками, що спрощує постачання садивного матеріалу. Усе це створює сприятливі передумови для реалізації ландшафтного проекту, який передбачатиме раціональне функціональне зонування, декоративне оформлення та створення комфортного простору для проживання та відпочинку.

На території присадибної ділянки запропоновано виокремити такі функціональні зони: парадну або в'їзну зону, яка включає палісадник, зону саду, городу, господарську зону та зону відпочинку для всієї сім'ї.

На території палісадника перед фасадом плануємо квіткову клумбу та розарій із сучасних сортів троянди гібридної (*Rosa hybrida* L.): 'Ingrid Bergman', 'Christophe Colomb', 'Red', 'Saint-Exupery', 'Vivaldi', 'White', 'Vendela'.

Із західної сторони будинку висаджуємо чотири кущі магонії падуболистої (*Mahonia aquifolium* Natt.). Між в'їзною брамою та гаражем запроєктовано дорожньо-стежкову мережу з природного каменю, який є довговічним, екологічним та декоративним. Уздовж проїзду буде встановлено ліхтарі на сонячних батареях, що забезпечить освітлення території та створить атмосферу затишку. На схід від в'їзду розташовуємо зону відпочинку, центральним елементом якої є округла водойма, оточена гідрофільними рослинами. Поруч розміщена альтанка, стіни якої обплетені ломиносом шорстким (*Clematis lanuginosa* Lindley.), а навколо висаджено декоративно-квітучі кущі. Зона відпочинку частково межує із садом, але відокремлена щільним живоплотом із бирючини звичайної (*Ligustrum vulgare* L.). Зі східного боку цієї зони запроєктовано рядове насадження з туї західної (*Thuja occidentalis* 'Compacta'). Пристовбурні кола мульчуємо корою листяних дерев, яка має декоративне та функціональне призначення.

Господарська зона представлена господарськими спорудами та органічно межує з зоною саду та городу, що є функціонально доцільним. Зона саду розміщена на північ від зони відпочинку. Сад має переважно утилітарне значення, а не декоративне та представлений таким плодовими деревами, як: слива звичайна (*Prunus communis* L.), черешня (*Cerasus avium* L.), абрикос звичайний (*Prunus armeniaca* L.), вишня звичайна (*Cerasus vulgaris* L.), груша звичайна (*Pyrus communis* L.) та яблуня домашня (*Malus domestica* L.) та кущами: малина звичайна (*Rubus idaeus* L.), смородина червона (*Ribes rubrum* L.), смородина чорна (*Ribes nigrum* L.), агрус відхилений (*Grossularia reclinata* L.). Зона саду також може бути місцем тихого відпочинку, оскільки там розташовуємо гойдалку та мангал.

Із зони саду переходимо у зону городу, яка теж відмежовуються живоplotом із бирючини звичайної (*Ligustrum vulgare* L.). Живопліт з бирючини звичайної висаджуємо також з південної сторони городу, що забезпечить ізоляцію та композиційну завершеність ділянки.

Рациональний благоустрій присадибної ділянки передбачає створення зручної дорожньо-стежкової мережі, нічного освітлення, зон для відпочинку, а також естетичне оформлення території за допомогою малих архітектурних форм та декоративної водойми.

Благоустрій проєктної території передбачає огороження її дерев'яним парканом з цегляними стовпами. Основний матеріал мощення - граніт, який має високу твердість, виразну фактуру, добре витримує навантаження та має тривалий термін експлуатації.

Для освітлення ділянки використовуються ліхтарі на сонячних батареях у кількості – 9 шт. Світильники екологічно безпечні, енергоощадні та є декоративними елементами нічного саду.

У зоні відпочинку встановлюємо дерев'яну альтанку, яка гармонійно вписується у композицію саду, додає стилістичної завершеності та водночас виконує функціональне призначення. Навколо альтанки висаджено ломиніс шорсткий (*Clematis lanuginosa*), що обплітає її конструкцію.

У саду додатково встановлюємо садовий стіл та лави, гойдалку і мангал. Усі елементи – з натурального дерева, яке стійке до вологості, спеки та вітру, що забезпечує довговічність та зовнішню привабливість.

До благоустрою території відносимо також округлу водойму, діаметром 6 м, яка буде знаходитися у зоні відпочинку. Довкола водойми будуть розміщені декоративні камінці різної форми. По периметру висаджуються вологолюбні прибережні рослини (волжанку, калюжниця, перстач білий тощо). У центральну частину водойми висаджується латаття біле (*Nymphaea alba*) у горщику, який поступово занурюється у воду.

Отже, для озеленення прибудинкової території розблено дорожньо-стежкову мережу, територію поділено на функціональні зони, підібрано декоративні, плодово-ягідні та квіткові рослини з урахуванням ґрунтово-кліматичних умов. Це дозволить сформувати та підтримувати гармонійний вигляд ділянки, сприятиме зміцненню рослинного покриву та створенню естетичного і функціонального простору для відпочинку та садівництва.

ПРОЄКТНІ ПРОПОЗИЦІЇ З ОЗЕЛЕНЕННЯ ТА БЛАГОУСТРОЮ ПРИСАДИБНОЇ ДІЛЯНКИ В С. МАР'ЯНІВКА

ЧЕРКЕВИЧ Н.О., студентка 31к-сп групи,
КУНПАН Л.В., викладач-стажист, доктор філософії
Уманський національний університет садівництва

У наш час все більш актуального значення набувають заходи з покращення стану навколишнього середовища, благоустрою та озеленення території. Вони є складовою частиною загального комплексу заходів щодо планування забудови і впорядкування території. Особливо важливе значення мають зелені насадження у містобудуванні.

Озеленення – це комплекс робіт зі створення та використання зелених насаджень, що є складовою частиною загального комплексу заходів із ландшафтного дизайну. Зелені насадження сприяють поліпшенню мезо- і мікроклімату та санітарно-гігієнічних умов: насадження сповільнюють швидкість вітру, затримують пил, поглинають газові домішки з повітря, створюють природне пейзажне середовище [1]. Вони є основними елементами художнього оздоблення території. Емоційне й естетичне значення зелених насаджень обумовлене можливістю, з їхньою допомогою, чергувати враження від навколишнього простору, вводити в штучно створене середовище природні елементи [2].

Об'єкт озеленення знаходиться в с. Мар'янівка Київської області по вул. Щаслива, 36 А. Загальна площа території становить 2400 м², з них: 120,4 м² займають будівлі та споруди, 46,0 м² – дорожня мережа. Площа зелених насаджень – 2233,6 м².

Ґрунтово-кліматична зона характеризується помірною зволоженістю, тривалим безморозним періодом та сприятливим температурним режимом, що дозволяє реалізувати різноманітні ландшафтні рішення.

Проектні пропозиції щодо озеленення та благоустрою присадибної ділянки розроблені з урахуванням декоративності, сезонної змінності, агротехнічної придатності та екологічної доцільності. Створено функціональне зонування території, а саме: вхідна зона, зона активного відпочинку, дитяча та господарська зона.

Запропоновано асортимент з понад 20 видів дерев і кущів, серед яких: туя західна '*Holmstrup*' (*Thuja occidentalis* '*Holmstrup*'), ялина колюча '*Glauca blue*' (*Picea pungens* '*Glauca blue*'), рододендрон '*Geisha Orange*' (*Rhododendron* '*Geisha Orange*'), Барбарис Тунберга '*Pink Queen*' (*Berberis*

Thunbergi 'Pink Queen'), береза плакуча '*Fastigiata*' (*Betula pendula 'Fastigiata'*) та ін.

Таблиця 1

АСОРТИМЕНТНА ВІДОМІСТЬ РОСЛИН

№ п/п	українська назва	латинська назва	К-ть, шт.
1	Тис ягідний ' <i>Semperaurea</i> '	<i>Taxus baccata 'Semperaurea'</i>	1
2	Туя західна ' <i>Holmstrup</i> '	<i>Thuja occidentalis 'Holmstrup'</i>	5
3	Ялівець горизонтальний ' <i>Prince of Wales</i> '	<i>Juniperus horizontalis 'Prince of Wales'</i>	2
4	Ялина колюча ' <i>Glauca blue</i> '	<i>Picea pungens 'Glauca blue'</i>	1
5	Сосна гірська ' <i>Pumillio</i> '	<i>Pinus mugo 'Pumillio'</i>	3
6	Сосна гірська ' <i>Mughus</i> '	<i>Pinus mugo 'Mughus'</i>	10
7	Самшит вічнозелений ' <i>Suffreticosa</i> '	<i>Buxus sempervirens 'Suffreticosa'</i>	20
8	Береза плакуча ' <i>Fastigiata</i> '	<i>Betula pendula 'Fastigiata'</i>	5
9	Бруслина форчуна ' <i>Emerald Gaiety on stambe</i> '	<i>Euonymus fortunei 'Emerald Gaiety on stambe'</i>	1
10	Груша звичайна ' <i>Beurre Bosc</i> '	<i>Pyrus communis 'Beurre Bosc'</i>	1
11	Клен червоний ' <i>Red sunset</i> '	<i>Acer rubrum 'Red sunset'</i>	1
12	Слива домашня ' <i>Nenka</i> '	<i>Prunus domestica 'Nenka'</i>	1
13	Черешня звичайна ' <i>Dzherelo</i> '	<i>Prunus avium 'Dzherelo'</i>	1
14	Барбарис Тунберга ' <i>Pink Queen</i> '	<i>Berberis Thunbergi 'Pink Queen'</i>	6
15	Гортензія крупнолиста ' <i>Blue wave</i> '	<i>Hydrangea macrophylla 'Blue wave'</i>	1
16	Гортензія волотисата ' <i>Limelight</i> '	<i>Hydrangea paniculata 'Limelight'</i>	1
17	Рододендрон ' <i>Geisha Orange</i> '	<i>Rhododendron 'Geisha Orange'</i>	2
18	Спірея японська ' <i>Goldflame</i> '	<i>Spiraea japonica 'Goldflame'</i>	2
19	Малина ремонтантна ' <i>Polka</i> '	<i>Rubus idaeus 'Polka'</i>	3
20	Смородина чорна ' <i>Ruben</i> '	<i>Ribes nigrum 'Ruben'</i>	4
21	Юкка нитчаста	<i>Yucca filomentosa</i>	6
Всього			77

Розкрито аспекти добору квіткових рослин для озеленення території (табл. 2). Адже професійно сплановані квіткові композиції та зелені насадження надають об'єкту озеленення доглянутого і привабливого вигляду. Це підкреслює індивідуальність власників і додає стилю всій території.

Таблиця 2

Асортимент квіткових культур

№ пп /п	Назва рослин		Забарвлення квіток, суцвіт	Висота, м	Період цвітіння, (місяць)	Кількість		
	українська	латинська				шт/м ²	м ²	Всього, шт.
1	Астильба японська	<i>Astilbe japonica</i> 'Montgomer'	рожеве	0,12	VI-VII	12	0.85	10
2	Лаванда вузько-листа	<i>Lavandula angustifolia</i>	фіолетове	0,50	VI-VII	10	1	10
3	Троянда ґрунто-покривна	<i>Rosa</i> 'Haidetraum'	біле	1,0	VI-VII	1	5	5

Досліджено методи організації простору шляхом використання малих архітектурних форм (МАФ), садових доріжок, майданчиків. Розроблено концепцію зручного переміщення по території із застосуванням бруківки, ґрунтових покриттів, гумових плит на дитячому майданчику.

Представлено конструктивні рішення щодо створення теплиць, альтанки та зони барбекю, господарських споруд.

Рис. 1. Господарська зона

Рис.2. Зона активного відпочинку

У роботі подано детальне економічне обґрунтування вартості озеленення та благоустрою присадибної території. Проведено розрахунки затрат на закупівлю рослин, будівельні матеріали, інструменти та догляд. Доведено ефективність запропонованих рішень з огляду на довговічність, доступність матеріалів та екологічну доцільність.

Список використаних джерел

1. Мелоска Б. Ландшафтний дизайн території. Присадибна ділянка. Х.: Аргумент Принт, 2012. 256 с.
2. Кохно М.А., Трофименко Н.М., Пархоменко Л.І. Дендрофлора України. Дикорослі і культивовані дерева і кущі. Покритонасінні. К: Фітосоціоцентр, 2005. 716 с.

Наукове видання

**«Садово-паркове господарство: історія, сучасність та
перспективи розвитку»**

Тези доповідей учасників
науково-практичної Інтернет конференції

12 червня 2025 року

*За достовірність опублікованих матеріалів
відповідальність несуть автори*

